

De como deuen ser guardados los Huerfanos, e los bienes que heredan despues de muerte de sus padres.

Huerfanos fincan, a las vegadas, aquellos que heredan los bienes de otro por parentesco, o por testamento; porque ha menester, que tambien ellos como sus cosas sean puestas en buen recabdo, de manera, que por mengua de edad, non pierdan, nin menguaben de lo suyo. Onde; pues en los Titulos ante deste diximos, en que manera puede ome ganar las herencias, e los bienes de otro, por testamento, o sin el, por razon de parentesco. Que-

llos. E como, e quando deue dar cuenta de tales bienes como estos.

L E Y I.

Que cosa es Guarda, a que dizen en latin, Tutela, e a quien deue ser dada.

Tutela, tanto quier dezir, en latin, como guarda, en romance, que es dada, e otorgada al huerfano libre (1) menor de catorze años, (2) e a la huerfana menor de doze años, que non se puede, nin sabe amparar. E tal guarda como esta otorga el derecho a los Guardadores sobre las cabeças de los menores, (3) maguer non quieran, (4) o non lo demanden ellos. Pero si pleyto fuere mouido, de seruidumbre; (5) contra algund moço desta edad, bien le puede el Juez dar vn Guardador, que le ampare la libertad, e lo suyo. Otrofi dezimos, que el Guardador deue ser dado para

L E Y III.

Como el padre, o el auuelo, puede dar Guardador a su fijo, o a su nieto.

El auuelo, o el padre, (1) puede dar Guardador a su fijo, o a su nieto, que esto uicisse en su poder, (2) e que fuere menor de edad, como de suso diximos: e esto puede tambien fazer a los que son nascidos, como a los que son en el vientre (3) de su madre. Pero lo que diximos de los nietos, se entiende, que el auuelo les puede dar Guardador en su testamento, si despues de su muerte non fincare el nieto en poder de su padre: (4) e el nieto a quien fue dado este Guardador, deue estar en poderio del, con todos sus bienes, fasta que aya el moço cumplidos catorce años, e la moça los doze.

quieretanto dezir, como Guardador que es dado en testamento de otro. La segunda, quando el padre non dexa Guardador al fijo en su testamento, e ha parientes. Ca estonce, las leyes otorgan que sea Guardador del huerfano, el que es mas cercano pariente. (2) E este atal es dicho, en latin, Tutor legitimus; que quier tanto dezir, como Guardador que es dado por ley, e por derecho. La tercera manera es, quando el padre non dexa Guardador a su fijo, nin ha pariente cercano que lo guarde; o si lo ha, es embargado, de manera, que non lo puede, o non lo quiere guardar: e estonce (3) el Juez de aquel lugar le da por Guardador algund ome bueno, e leal. E a este Guardador atal dizen, en latin, Tutor datiuus; que quier tanto dezir, como Guardador que es dado por aluedrio del Juez: e porque ha departimiento en-

L. 1. tit. 4. lib. 5. Recop.

nin desmemoriado, (2) nin desgastador (3) de lo que ouiere, nin de malas maneras. (4) E de ser mayor de veynte, e cinco años; (5) e varon, (6) e non muger. Fuera ende, si fuefe madre, (7) o auuela, (8) que fuefle dada (9)

debet loqui, & audire, L. 1. §. pen. & fin. & L. fin. ff. de tutel. minus autem plenē audientes, possunt esse tutores, ff. de legit. tut. L. pen. & fin. et si ista vicia superveniant extinguitur tutela jam suscepta, di. L. 1. §. maras, & ibi Bart.

(2) Desmemoriado. Adde L. si hereditas, §. si furiosus, ff. de testam. tutel. & in istis. eod. §. furiosus.

(3) Desgastador. Nam & hi furiosum habent exitum, & eis dantur curatores, L. bis qui, §. divus, ff. de tut. & curat. dat. ab his, & vide per Bart. in leg. 1. ff. de curat. furios. & Jaf. in leg. si is cui bonis, 2. & 3. col. ff. de verbis. obligat.

(4) Ni de malas maneras. Ideo de malis moribus: nam suspectum tutorem cum esse putamus, qui moribus talis est, ut suspectus sit, L. suspectum, ff. de suspēt. tut. L. 1. tituli. 18. infra eadem partit. vel quia forte in aliis tutelis male sit veratus, L. 3. §. si autem, ff. eod.

(5) Mayor de veinte, e cinco años. Concordat cum leg. fin. C. de legitim. tutel. & cum §. furiosus, in istis. qui test. tut. dar. poss. & L. 1. infra tituli. 1. sed an minor 25, annis poterat dari tutor in testamento: ita quod interim, quod fuerit minor, dabitur ut tutor dativus, & completa ætate erit tutor testamentarius, talis minor videtur, quod sic per text. in di. §. furiosus, & per leg. quæro, §. Lucius, ff. de testam. tutel. ubi hoc tenet Alberic. ista tamen L. partitatur videtur velle contrarium intelligendo eam, quod etiam loquatur, cum datur tutor testamentarius: sed limita eam juxta prædicta, quod si in testamento detur tutor minor, tunc administrabit, cum factus fuerit major: & est speciale in dato in testamento: nam in dato à iudice non procederet secundum Alberic. ubi supra, & Angel. Aretin. in di. §. furiosus.

(6) Varon. Tutelam administrare vitale munus L. 1. C. quando mul. tutel. offic. fung. pot. & L. jure nostro, ff. de tutel. & etiam non civis potest dari tutor per testatorem, licet non per iudicem: & quis tunc decernat administrationem? Vide per Bart. in leg. & municep. ff. de tutel. & vide L. jus dandi, in fin. ff. de tutor. & curat. dat. ab his, & L. divus, & L. non etiam, ff. de tutel. Item non debet esse cæcus, L. luminibus, C. qui dat. tut. pos. neque colonus principis, eod. tit. L. fin. & licet si filiusfamilias poterit esse testamentarius, vel dativus: & si est necesse, pater cogitur se obligare pro filio tutore dativo, L. si de tut. suspēt. tutor. L. si quis inter, §. Imperator, ff. de excusat. tutor. L. si filius, ff. de tutel. in testamentario vero, cum non satisfactur, pater ad hoc non cogitur, L. Lucius Titius Cajum, ff. de administ. tutor. & an morantes in castris sint adponendi ad tutelam eorum, qui non sunt in castris? Vide Nicol. de Neapol. in leg. non tantum, §. inquitinus, ff. de excusat. tutor. Item & Monachus non potest, Vide Bald. in leg. fin. §. si cum antiquitas, C. de curat. furios. & nota ad cap. generaliter, 16. quæst. 1. & vide infra eod. L. 14.

(7) Madre. Sive sit legitima, & naturalis, sive naturalis tantum, ut in leg. fin. C. quando mul. tutel. offic. fung. potest gloss. & communiter Doctores in authent. matri, & avia, C. eod. si tamen filium ex damnato coitu habuit, non poterit ejus esse nutrix, secundum Salicet. in di. leg. fin. et si pater, & mater naturalis concurrerent, præferretur pater, licet naturalis tantum secundum Salicet. in di. authent. matri, & avia, colum. 1. versic. quæro, 2. ubi & gloss. idem voluit, & etiam Alberic. post Odofred. & probatur in di. leg. fin. licet. Bart. aliud videtur sentire, præferretur etiam mater avo paterno, & materno, quidquid in contrarium voluerit gloss. in di. authent. matri, & avia, secundum

por Guardador dellos. Ca eñonce, tal muger como sobredicha es, si prometiere en mano del Rey, o del Juez (10) del lugar do son los huérfanos, que de mientra que los moços touiere en guarda, que non casara; (11) e otrofi, si re-

Odofred. Alberic. Bart. & Salic. ibi. Item intellige de matre, quæ non luxuriosè vivat: ut voluit gloss. & ibi Bald. C. in authent. Sacramentum, C. eod. intellige etiam de matre majore 25. annis, nam minor non potest esse nutrix, ut in leg. fin. C. de legit. tutel. Bald. in authent. eisdem, col. 1. C. de secund. nuptiis, & an cum mater est minor: speratur tamen effici major ante pubertatem, an erit tunc locus legitimo tutori, vel dativo? Vide per Bald. in leg. si quis sub conditione, col. fin. ff. de testam. tutel. & que dixi supra ead. leg. in gloss. super verbo, varon.

(8) Auuela. Idem dic de proavia, secundum Bart. in leg. si quis sub conditione, col. 3. ff. de testam. tutel. & in authent. de heredib. ab intestat. venient. in §. fin. si tamen avia concurreret cum avo paterno, vel materno, præferretur avus paternus, vel maternus, secundum Bart. in di. leg. si quis sub conditione, col. 4. ff. de testam. tutel. & tenet Alberic. & Salic. in di. authent. matri, & avia, ubi Salic. quæst. 6. & 7. intellige quando talis avia esset idoneus, non aliàs quia paria sunt non esse, vel minus idoneum esse, L. fin. C. de legit. tut. L. 1. §. & quidem, ff. quod cuiusque univer. cap. inter corporalia, de transi. Episcopi, vel elect. si tamen finit avus paternus, & avia materna, ambo concurrerent in tutela, scilicet concurrerent in hæreditate, secundum Salic. in di. authent. matri, & avia, 8. quæst. qui hoc latius prosequitur, dicens tunc procedere opinionem antiquorum Glossatorum, de quibus per gloss. in di. authent. matri, & avia, & cessare illam rationem, ne uxor coqueretur marito: quia de avia materna viduata loquimur: si autem concurreret avia, & frater pupilli, utriusque conjunctus, & ætatis legitima, dicit Salic. quod similiter concurrerent: cum etiam ambo concurrant ad hæreditatem pupilli, ut in authent. defuncto, C. ad Tertul. & per consequens ad tutelam, ut in authent. ficut, C. de legit. tutel. quod non procederet de jure regi, cum per leg. 7. in ordin. Tauri, in hæreditate non concurrant.

(9) Dada. Ex hoc videtur, quod loquitur ista L. de matre, vel avia datis tutricibus in testamento: & quia in leg. 9. ad fin. infra eod. loquitur de matre, & avia, quod sint tutrices, et si non designentur in testamento: & quæ dicta sunt superius, procedunt in utroque casu, & cum mater vel avia datur tutrix in testamento, non indiget confirmatione: solum habet tutelam agnoscere coram iudice secundum Bart. in leg. si quis sub conditione, col. 5. ff. de testam. tutel. & satis probatur in ista leg. & in di. leg. 9. quia volens, debet recipere, & nolens non cogitur, secundum Bart. ubi supra, & probatur in di. leg. 9. & leg. 95. tit. 18. 3. partit. et si pater, tamen matrem, quam alium extraneum det tutores in testamento: ambo administrabunt, ut tradit Salicet. in di. authent. matri, & avia, col. pen. 19. quæst. Et intellige, quando testamentum sit solemne. Quid autem si pater dedit in testamento matrem tutricem filiis, & postea casavit illam particulam testamenti, utrum talis mater defuncti uxori admittatur ad tutelam, tanquam legitima? Vide per Bart. in leg. miles, §. sexaginta, ff. de adulter. ubi concludit post Dyn. quod non, illam particulam casavit reputans eam, quasi indignam: secus si idem casavit, quia quoad illam particulam voluit decedere intestatus, ut ibi per eum.

(10) Del juez. Debet ergo venire coram iudice, ut etiam habes in di. leg. 95. tit. 18. 3. partit. ubi vide quæ dixi, & infra quantum tempus mater debeat hoc petere, & facere.

(11) Que non casara. Ista renunciatio nuptiarum non est levis solemnitas: imò ejus omisio est magis præjudic-

renunciare la defension (12) que el derecho otorga a las mugeres, que non se puedan obligar por otro; eñonce, bien le puede otorgar la guarda de sus hijos, (13) o de sus nietos, segun que es sobredicho. E la razon, por que defendemos que non cafa, de mientra que los moços touiere en guarda, es esta: porque podria acacecer, que por el gran amor que avia a su marido (14) que tomalfé de nueto, non guardaria tan bien las personas, nin los bienes, de los moços; o faria alguna cosa, que se tornaria en gran daño dellos. E otrofi, si non renunciassé la defension sobredicha, subdarian los omes, (15) de mercar, o de fazer pleyto

con ella; maguer ouiesse menester de lo fazer, por guarda, o por acrecentamiento; o por pro de los bienes de los moços. E deue el Guardador ser establescido, por mandado del padre, o del auuelo; o por otorgamiento de las leyes, así como por parentesco; o por mandamiento de los Judgadores, así como de suso diximos. (16)

LEY V.

Como la madre non puede auer sus fijos en guarda, si se casare despues de la muerte del padre dellos.

CAsando (1) la madre de mientra que sus fijos tuuiesse en guarda, segund diximos en la

Vid. Guicci. h. tit. cap. 2. l. p. n. 22.

secundum Bart. in di. leg. si quis sub conditione, col. 4. ff. de testam. tutel. & in authent. matri, & avia: nam non renuntiando, videtur nuptiis concupiscere, & sic est legi suspecta, ut etiam habes infra ead. leg. & idem in habilibus redditur, & idem talis omisio vitaretur, secundum eum, & idem tenet Alberic. in di. authent. matri, & avia, col. fin. vers. item quæro, dicens: ita vidisset servari, tenet etiam idem Salic. col. 4. 14. quæst. Et tene menti istam leg. cum vult, quod etiam mater sit tutrix testamentaria, teneatur renunciatæ secundis nuptiis, & Velleyano: & sic cessat quæst. de qua per Albert. in di. authent. matri, & avia, col. 2. versic. sed numquid data. in testam. ubi dicit, quod non teneretur tali casu ad istam renunciationem, & quod ita vidit determinari.

(12) La defension. De Senatusconsulto Velleyano dicit, ut subijcit, & similiter hæc renunciatio est magni ponderis secundum Bart. in di. leg. si quis sub conditione, & ut exemplificat Salicet. præjudicaret ejus omisio creditoribus pupilli, quibus mater promitteret quod pupillus ei deberet. Item si mater constitueret adorem, non præjudicaret sibi, quia iuvatur Velleyano adversus filium: postea contra ipsam agentem, quod non fecisset si renuntiasset, vide de his, & aliter per Salicet. in di. authent. matri, & avia, col. 4. quæst. 14. an autem ultra istam renunciationem secundarum nuptiarum, & Velleyano debeat renunciare, & omni alii legum auxilio? Gloss. dicit, quod sic in di. authent. et si non fiat, vitabitur datio tutelæ, secundum Bart. in leg. si quis sub conditione, col. 5. ff. de testam. tutel. ubi Bart. ostendit in quibus hæc renunciatio possit prodesse, & Salicet. dicit in di. authent. quæst. 15. quod si cautus, quod hæc omnia in actis scribi facias, & adde Alex. consil. 32. incipit: in causa executionis, 4. vol. versic. 2. principaliter movetur. ubi & tradit aliud commodum hujus renunciationis, & omni alii legum auxilio, scilicet, quod videatur renunciatio beneficio excusationis: ista tamen L. partitatur, neque di. 95. tit. 18. 3. partit. nihil dicunt de ista renunciatione generalit, ut & dixi in di. leg. 95. quia tamen hoc disponitur in authent. ut si prohibitio matr. debet. & credit. in §. quia verò, & in leg. fin. C. quando mulier tutel. offic. fungi potest, semper hoc apponit facias in actis, quibus adde Bald. in leg. antiqua, §. fin. C. ad Velleyan. Adverte etiam, quia & in instrumento tutelæ interveniat hypoteca expressa bonorum, ut probatur videtur in di. authent. ut sine prohib. matr. debet. & credit. in §. quia verò, & tenet Bart. & Salicet. in di. authent. matri, & avia, ubi Salicet. 18. quæst. dicit de hoc non esse mirandum: cum tutela hæc exorbiret à jure communi, & ibi videtur dicit hoc procederet in tutela, quæ matri, vel avia, per leg. defertur: nam si esset testamentaria tutrix, sufficeret tacita hypoteca per legem inducã. Et forte indistinctè dicendum esset, quod ista omisio expressæ, scilicet, hypotecæ non vitaret rationem tutelæ: cum hoc in istis LL. partitatur non caveatur: & sufficiat tacita hypoteca, ut in leg. pro officio, C. de ad-

ministr. tut. nisi secundum Bald. ibi esset aliquis casus, in quo prodesse posset expressa hypoteca, pluriquam tacita, & quia istæ LL. partitatur tantum de ista tacita disponunt, ut in leg. fin. infra eod. & in leg. 23. & 26. tit. 13. part. 5.

(13) La guarda de sus fijos. Et procedet hoc, sive filii sint minoris ætatis, sive sint furiosi, vel mente capti: cum idem sit in cura, ut dicit gloss. in di. authent. matri, & avia, & licet cura furiosi, vel prodigi tantum dicatur legitima, ut notant Joann. Faber. & Angel. Aret. in §. furiosi, in istis. de sup. Salicet. in leg. de creationibus, C. de Episcop. audien. & sic mente captis, & alii: cura sit dativa à iudice: tamen debet iudex etiam in hoc matrem, & aviam cæteris præferre, ut in leg. 9. ad finem infra eodem, & di. authent. matri, & avia, & in corpore unde sumitur: & quia tutela ista matris, & avia dicitur anomala, & de utroque participat, ut not. gloss. & Doctores in di. authent. & quia secundum Bart. ibi text. videtur de hoc expressum in authent. ut hi qui obligati se peribent habe. res mino. colla. 6. versic. & hæc, quod omnes isti dicuntur habere curatorem legitimum. Et nota, quod licet mater, vel avia ex forma statuti, vel aliàs, veluti si esset majoria excludantur a successione filii: tamen in tutela, vel cura præferuntur, ut notat Salicet. in di. authent. matri, & avia, col. 3. quæst. 9. Declius etiam consil. 16. incipienti: & diligenter, & Joann. Andr. in addit. ad Specul. tit. de curat. in §. cum autem. Adverte etiam, quod si pater est exbannitus, vel condemnatus: ita quod filius efficiatur sui juris, & eget tutore, ut notat gloss. in §. relegati, in istis. quibus modis jus patr. potest. solvit. an mater tunc erit tutrix? Bart. dicit, quod sic in di. leg. si quis sub conditione, in fin. ff. de testam. tutel.

(14) Amor que avia a su marido. Mulieres diligunt viros, etiam ultra filios, Bart. in leg. pater severinam, §. pen. ff. de condit. & demonstrat. vide L. lex, qua tutores, C. de administ. tutor. & infra eod. L. 19.

(15) Dubdarian los omes. Azor ponit istam rationem in summa, C. quando mulier tutel. offic. fung. pot. Et facit ut in renunciatione, quam supra, hæc lex possit, includatur etiam renunciatio de omnium LL. auxilio, vide supra in gloss. super parte, la defension.

(16) Diximos. Supra eod. L. 2.

LEX V.

Si mater suscepra filiorum tutela nuplerit, perdit tutelam, & filii ab ejus tutela, & potestate extrahentur, & tutela eorum dabitur eorum consanguineo propinquiori ad hoc idoneo, & bona tam matris, quam viri cum ea nubentis sunt obligata pro debito tutelari. Hoc dicit.

(1) Casando. Non ergo privabitur tutela propter sponsalia de futuro, & ita tenet Sæcul. in tituli. de tutor. §. nunc dicendum, versic. quid si nondum, & versic. quid si tutelam, & cum Bart. transi. Salicet. in authent. Sacramentum, C. quando mulier tutel. offic. fung. pos. licet Bart.

la ley ante desta; el Juez del lugar do acaciere, deue sacar los moços (2) luego de su guarda, e de su poder, e darlos a alguno de sus parientes de los moços, al mas cercano (3) que ouieren, que sea ome bueno, e sin sospecha; e que non sea de aquellos, a quien defendan las leyes (4) deste nuestro libro, que non lo pueda ser. E si el Juez fallare, que alguna cosa deue dar la madre a los moços, por

razon de sus bienes que touo en guarda, o por otra manera qualquier, fincan porende obligados tambien los bienes della, (5) como los de aquel que caso con ella. (6)

LEY

in leg. si quis sub condit. ff. de testam. tutel. ad fin. 6. col. tenet contrarium: & licet contractis sponalibus non admittatur ad petendum tutelam: tamen propter sola sponsalia habita iam tutela, non privaretur ipso jure, unde licet mulier vadat ad iudicem, dicens se velle nubere, non ex hoc statim desinit esse tutrix, cum LL. dicant, quod contractis nuptiis expellatur, & non dicunt, cum animus nubendi habuerit, prout ponderat Salicet. in dist. autent. Sacramentum, licet Bart. ubi supra in hoc etiam voluit contrarium: pena namque sunt mollienda, non extendenda, L. interpretatione, ff. de pen. Item cum mulier perdat tutelam, matrimonium secundum contrahendo, multo magis perdat luxurians: ut in leg. fin. C. quando mulier tutel. offic. fung. post. gloss. in dist. autent. Sacramentum, que communiter approbatur.

(2) Sacar los moços. Concordat, cum dist. autent. sacramentum, & in corpore unde sumitur: & cum autent. de heredi. ab intesta. veni. §. ex his, quid tamen si mater, vel avia esset tutrix testamentaria, an privabitur tutela, propter transitum ad secunda vota? Gloss. movet questionem in L. omnem, C. ad Tertul. & ponit opiniones, & opin. Joan. & Azo. quod idem sit in testamentaria approbatur ibi per Bart. & Bal. & Salicet, & constat hoc etiam, quia, & mater tutrix testamentaria renuntiare debet secundis nuptiis ut supra L. proxim. qui punctus erat tota substantia ad hujus decisionis questionem, secundum Bal. in autent. eisdem, C. de secund. nupt. ad fin. Quid autem si mater (que fuit expulsa à tutela propter transitum ad secunda vota) videtur an reassumat tutelam? Spec. disputat. in dist. tit. de tuto. §. nunc dicendum, versic. quæro si mater, tandem solvit, quod si res est integra, & pueri nullum habeant tutorem, vel habere possunt: & tunc admittatur, secus verò si alium tutorem legitimum habeant, vel habere possint, & ad declarationem hujus disti Spec. vide Salycet. in dist. autent. sacramentum, col. 3. versic. quæro etiam ab extra.

(3) Al mas cercano. Reprobatur opinio gloss. in dist. autent. sacramentum, que dicit, quod expulsa matre à tutela propter transitum ad secunda vota, locus esset tutori dativo, & non legitimo, quam opinionem dicit esse communem Alb. in dist. aut. matri, & avia, col. 3. versic. expeditis questionibus, & approbat opinionem contrariam, que fuit Albericum de Sal. & Jacob. Butri. & Rayner. de for. & sequacium, & not. & tene mentem istam L. partitatum, nam de jure communi ista questio erat valde difficilis, prout attestatur Bal. latè in hoc loquens in dist. autent. sacramentum, ubi & Salycet. post longam disputationem dicit opinionem dist. gloss. si ante tacito dubio, in iudicis, & in scholis sequendam esse, considera tamen, an opin. gloss. communis possit salvari, etiam stante L. ista partitatum, in eo casu, quo mater antequam transfret ad secundas nuptias ibit ad iudicem, & dixit, domine iudex, ego intendo transire ad secunda vota: detis tutorem filio meo, quo casu Bart. concordando opiniones, tenet quod tunc locus sit dativo: & quod opinio, contraria procedat, quando mater non curavit de filiis: sed simpliciter ad secundas nuptias transivit: quia cum tunc desinat esse

tutrix ipso jure, iudice hoc non agente merito deveniet ad sequentem legitimum, non ad dativum, L. si quis sub conditione, ff. de testa. tutel. quod non est quando ipsa adjit iudicem, & petit tutorem dari filio: quo casu habet locum ratio, que ponitur in dist. L. si quis, sub conditione, & in L. 3. §. queri potest, ff. de legit. tuto. cum enim factum iudicis daret in ea removenda, & in ea durans reliquit prioris tutelæ: & non desinit tali casu ipso jure tutrix esse, prius quam alius tutor datur, & sic quando ipsa est tutrix, non est locus legitimo: neque postea quia iste qui datur subrogator loco matris, que alios legitimos excludit, & sic isto casu cum subrogatur assumat naturam ejus, in cujus locum subrogatur, prout latius declarat Salycet. in dist. autent. sacramentum, videtur quod limitari debeat ista lex in isto casu, que tantum loquitur in muliere, que nuptis secundo, & non exprimit illum casum: ubi prius tutorem perit ordinari, ut in autent. de nupt. §. si autem tutelam, imo ex verbis ejus patet, quod loquitur de ea, que non dato tutore filiis transit ad secunda vota: cum dicit, & de mientra, que tutesse sus suos en guarda, unde in casu in quo ista lex expressè non loquitur, non videtur recedendum ab opinione Bar. que etiam est communis. Sed an cum mater ante transitum ad secundas nuptias, petit tutorem dari filiis, sit dandus ille quem mater petierit? Magis communis opinio est, quod non necessitetur iudex ad hoc ex eo quod mater possit fraudulenter eligere ad rationes fraudandas, L. divus, §. si quidem, ff. qui pet. tuto. & vide L. credendum, in fin. ff. qui pet. tuto. & quod habetur infra eod. leg. proxim. & Alber. in autent. matri, & avia, in versic. expeditis questionibus, C. quando mulier. offic. tutel. fung. potest, & secundum Salycet. in dist. autent. sacramentum, ad fin. iudex non male faciet, si agnatos, & cognatos, & notos popilli ad hoc citari faciat, de qua materia vide notabile consil. Francisci Curtii Seniores consil. 46. super controversia ubi iure tradit, & ibi allegat singulare dictum Bal. in L. omnem, versic. quæro andatiur, C. ad Tertul. ubi querit, an dativus petiturus à matre præferatur legitimo, & arguit videri expressum quod sic in dist. §. si autem tutelam, & tandem decidit istud esse verum, quando dativus iste daretur ex inquisitione: secus si perfundiorie: & legitimi sint magis idonei, & subdit Bal. se intelligere dari per inquisitionem, quando vocatis vocandis datus esset, quia secundum eum verba apposita, per tabelliones dicentes, quod iudex videns, & cognoscens eum idoneum, &c. non probant, quod sit datus ex inquisitione, sed solum quod sit idoneus ex aspectu, & quia quilibet præsumitur idoneus ex generali conjectura, que sunt verba gravia, & singularia, & adde que tradit Bal. consil. 82. 2. vol. incipient. statuto.

- (4) Las leyes. Vide supra eod. L. 4. & infra eod. L. 14.
- (5) Los bienes della. Vide LL. 23. & 26. tit. 13. 5. part. & que ibi dixi.
- (6) Que caso con ella. Adde L. 2. C. quando mulier. offic. tut. fung. potest, & L. si mater, C. in quib. causis. signa. tacit. contrab. & ibi Bal. & in autent. de nupt. §. si quis autem tutelam, ubi Bart. & dist. leg. 26. & L. fin. tit. 17. lib. 3. for. LL.

Concordat. Seco 23. cad. 7. Lora com pend. viz nom. cap. 13. n. 40. in pr. ubi dicitur circa

Guierrez tit. 1. p. cap. 4. n. 6. et 7. Guera da cap. 13.

LEY VI.

Como la madre puede establecer Guardadores en su Testamento a los hijos, que dexa por herederos.

LA madre (1) que faze testamento, en que estableciesse por sus herederos a sus hijos, que non ouiesse padre, bien les puede establecer Guardador en el. Pero tal Guardador como este non puede vñar, en ninguna manera, de los bienes del moço, a menos de ser confirmado del Juez del lugar, do son los bienes: e el Juez deuelo confirmar, (2) e otorgarle guarda dellos, si non fuere aral, a quien defendan las leyes deste nuestro libro que lo non sea. Mas si la madre non estableciesse por su heredero al hijo, non le podria dexar Guardador, maguer le dexasse, de otra guisa, (3) alguna partida de sus bienes. Pero si acaciesse que lo fiziesse, si gelo quisiesse (4) confirmar el Juez, valdria; mas non de otra guisa.

LEY VI.

Potest mater in testamento dare tutorem filio: debet tamen iudex eum confirmare: alias non possit administrare: si tamen cum heredem non instituit, licet ei legat, non potest: si tamen fecerit, potest eum iudex, si est idoneus, confirmare. Hoc dicit.

(1) La madre. Idem dicit in avia, secundum Bart. in leg. pater, ff. de testam. tut.

(2) Deuelo confirmar. Et sic necessitas imponitur iudici isto casu, quando mater filium instituit heredem, & in hoc videtur ista L. approbare opinionem gloss. in leg. mater, C. de testam. tutel. de qua ortum habet ista L. Azor etiam, C. de confirm. tuto. in summa, versic. si verò mater, dicit, quod si mater instituit filium, debet quidem confirmari datio: quia ex se non tenet, & subdit Azo. causa tamen cognita, i. cum inquisitione, ut in leg. 1. ejusdem tituli. & dist. L. mater: ista tamen L. partitatum nihil dicit de inquisitione, Doctor. in dist. leg. mater, signanter Alberic. & Salicet. dicunt, quod ista inquisitio: cum filius à matre instituitur, debet esse levis, & idem tenet Bart. in leg. pater, ff. de testam. tut. & in leg. mulier, ff. de confirm. tut. & in leg. peto, §. mater, ubi etiam Paul. & Imol. ff. de legat. 2. tu verò conclude, quod, aut filius institutus à matre habet alia bona, & tunc respectu illorum bonorum, erit necessaria inquisitio: si verò nulla alia bona habeat: nisi que mater sibi jure institutionis reliquit, tunc debet confirmari sine inquisitione aliqua, & ita intellige istam leg. & ita tenet Bart. post Dyn. in leg. si patronus, ff. de confirm. tut. ubi idem tenet Alberic. & tenet etiam Angel. in leg. 1. C. de testam. tutel. & licet habeat alia bona: cum instituitur à matre levior sufficeret inquisitio, quam cum instituitur ab extraneo, & ita procedent dicta Bart. & aliorum, in dist. leg. pater, & in dist. leg. mulier, & in dist. leg. mater. Limita tamen singulariter istam legem disponentem tutorem datum à matre in testamento, in quo filium instituit heredem omnino confirmandum, quando instituit eum universaliter, & quod secus esset, si eum in sola legitima instituisset, casus videtur de hoc singularis, in dist. peto, in §. mater, ubi jurisconsultus dicit tutorem filio à matre nulliter datum, non ex alio, nisi quia in effectu mater non instituerat filium, nisi in sua legitima, cum reliqua pars hereditatis subiecta esset fideicommissio, in quo legitima non includebatur, L. coheredi, §. cum filia, ff. de vulgar. & pupil. & ita ad hoc ponderat, dist. §. mater, Ludovic. Rom. consil. 188. incipit: in hac causa. Et adverte, quod in casu, quo instituitur à matre, remittetur satisfactio per text. in leg. 1. ff. de confirm. tutor. & tenet Azor ubi

LEY VII.

Que el padre puede dar a su siervo por Guardador de sus hijos: e como deue decir ciertamente el nome del Guardador, porque non aya y dubda.

EXando el padre a alguno de sus siervos por Guardador de sus hijos; maguer non le ouiesse ante desto aforrado por palabra, fazele libre (1) por esta razon, e sera Guardador dellos, si fuer mayor de veynte, e cinco años; e si fuere menor, como quier que sea forro, non sera Guardador dellos, fasta que sea de la edad sobredicha. (2) Mas si dexasse siervo ageno, (3) non valdria, nin seria Guardador dellos. Otrozi dezimos, que quando el padre estableciesse a alguno por Guardador de sus hijos, que lo deue nombrar, e señalar, de manera que lo puedan saber ciertamente, qual es. Ca si acaciesse, que nombrasse a vno por Guardador,

supra, & probatur in leg. fin. ff. eod. & tenet Bart. in leg. 1. ff. eod. sed adverte, quia Azo. loquitur quando fuit facta confirmatio cum inquisitione: & sic videtur, quod deberet falsitari, quando confirmatur sine inquisitione, & ita vult etiam gloss. in dist. leg. fin. & vide Bart. in leg. tutores, ff. eod.

(3) De otra guisa. Nota hoc verbum: nam etsi mater filio aliquid legaret, & daret tutorem, non confirmabitur sine magna inquisitione, ut in leg. 2. & notat Bart. in leg. naturalis, ff. de confir. tutor. licet Bart. hoc de legato non tangat, ff. in leg. fin. C. de confirm. tutor. videtur innuere quod sufficit relinquere quocumque titulo, loquitur tamen in patre naturalis, vide per Bart. in dist. leg. naturalis.

(4) Gelo quisiesse. Si tamen viderit expedire pupillo, poterit confirmare, ut in dist. leg. mater, C. de testam. tutel. sed an tenebitur in indicatur, si non fecerit cum expediret, vide L. non quidquid, & ibi per Paul. de Cast. ff. de iudic. & videtur de mente Salicet. in dist. leg. mater, ubi quæro tunc, quod iudex teneatur confirmare: præmissa magna cause cognitione, quando mater filium non instituit. An autem tutor confirmatus à iudice præferatur legitimo tutori, vel admittatur tutorem dativum secum? Vide per Bart. in leg. 1. ff. de confir. tutor. ubi refert disputationem Martini Silla. de qua vide Joann. Andr. in addit. ad Spec. tit. de tutore, §. nunc dicendum, in addit. incipit: propter hoc, & concluditur, præferri legitimo, & idem tenet Salicet. in leg. 2. C. de confir. tutor. cum tamen talis confirmatus sit dativus, admittit alium dativum secum, secundum eos, L. si ut proponit, C. de confir. tutor.

LEY VII.

Non potest testator servum alienum dare tutorem: sed si proprium servum det filio, non facta mentione libertatis, consequitur propter hoc libertatem, & tutelam, si est major xxv. annis, sed si est minor, consequitur libertatem, & factus major habebit tutelam, item dato Titio in tutorem, si sunt duo titii: nec apparet de quo sensit testator: non valet tutoris datio. Hoc dicit.

(1) Fazele libre. Concordat cum leg. quæro, §. Lucius, ff. de testam. tutel. & instit. qui testa. tutor. dar. pos. in princ.

(2) Fasta que sea de la tal edad sobredicha. Facit ad id, quod dixi in leg. 4. supra eod. in gloss. super parte: mayor de veinte e cinco años.

(3) Siervo ageno. Concordat cum §. 1. instit. qui testa. tutor. dar. pos.

Guzierrez
ubi Sup. cap.
10.

dador, e ouiesse y otro (4) que ouiesse aquel mismo nome, si non pudieffen saber ciertamente, qual dellos fuera su entencion que lo fuesse; e tunc non lo deue ser ninguno dellos. (5)

LEY VIII.

Como el Guardador, que el padre da a sus hijos naturales, non deue usar de tal guarda sin mandado de Juez.

Tambien al hijo de barragana, (1) como al que fuere de muger legitima, puede el padre dar Guardador a su finamiento, (2) que guarde a el, e a los bienes en que lo hizo su heredero. Pero este Guardador atal non se puede trabajar de la guarda del huerfano, nin usar de los bienes del, a menos de ser confirmado por el Juez del lugar. Otroff dezimos, que si algun eue estableciere en su testamento por su heredero a algun huerfano estraño, (3) que le puede dar Guardador en aquel mesmo testamento: e este Guardador atal deue ser confirmado del Juez, segun diximos del otro. E aun dezimos, que los Guardadores que son ef-

(4) Ouiesse y otro. Hoc debet probari ab allegante: alias pluralitas nominis non præsumeretur, ut adducit Socin. consil. 28. ubi testamento. coll. 3. & 4. in 3. volum. & consil. 40. col. 2. vide tamen, quod in hoc not. Abb. in cap. cum Joannes, de fide instrum. & Dec. consil. 101. col. 1. ad fin.
(5) Ninguno dellos. Concordat cum leg. duo sunt titii, ff. de testam. tutel. & vide que dixi in leg. 23. & 25. tit. 11. §. partit. & in leg. 10. tit. 3. supra ead. part.

LEY VIII.

Potest pater filio naturali, vel extraneo, patrem non habenti, dare in testamento tutorem, qui cum, & bona in quibus eum instituit, administrat: sed talis debet per iudicem confirmari. Item tutor potest dari in testamento pure, vel ad tempus, vel sub conditione. Hoc dicit.

- (1) Al hijo de barragana. Concordat cum leg. naturalis, ff. de confir. tut. & cum leg. fin. C. cod. & quid si pater naturalis: de vult unum tutorem, mater alium, numquid concurrent, vel præfertur paternus, Cyn. quærit, & reliquit cogitandum in diñ. leg. fin. Alber. verò dicit, se credere hoc relinquendum arbitrio iudicis, attenda utilitate pupilli, arg. L. utilitatem, ff. de confir. tut. Ang. verò ibi dicit, quod si tutelæ concurrant, quilibet tutor præferretur in administrando bona a relinquente relicta: si verò non concurrat primus erit tutor: non verò qui datus est secundo loco: quia tutorem habenti, tutor dari non potest, & dicit ita sibi videri in lectionis discursu, satis placet quod respondet Alber. potest etiam procedere dictum Angel. & limitari, nisi patrimonium esset magnum, & diffusum, ut in leg. propter, C. in quib. casib. habent. tut. tutor. dar. poss. post hæc scripta vidi not. consil. Ludov. Rom. incipit: in hac causa mihi commissæ, ubi videtur comprobare opinionem Ang. vide ibi spurio tamen filio non potest dari tutor in testamento per patrem, gloss. & Bart. in leg. 1. ff. de testam. tutel.
- (2) Al su finamiento. Id est in suo testamento.
- (3) Huerfano estraño. Concordat cum leg. si patronus, ff. de confir. tutor.
- (4) So condition. Concordat cum §. ad tempus instit. qui testam. tut. dar. poss. & intelligit de datis in testamento, prout hic dicitur: secus est in dativo, L. muto. §. 1. ff. de tutel. & est ratio secundum Spec. tit. de tu-

critos en los testamentos, pueden ser establecidos, simplemente, e a tiempo cierto, o lo condicion, (4) segun que fuere su voluntad del fazedor del testamento.

LEY IX.

Como, quando el padre, o el auuelo, non dexa Guardador a sus hijos, nin a sus nietos, en su Testamento, lo deue auer el pariente mas propiño, que ouiere.

Si non testamento muriendo algun ome, que ouiesse hijos, e non les ouiesse dado Guardadores; o si fiziesse testamento, e non los dexasse en guarda de ninguno; o si les dexasse Guardadores, e se muriesen, ante que el padre (1) dellos; si los moços non ouieren madre, nin auuela, (2) mandamos, que los parientes mas cercanos que ouieren, e que estouieren en vn mismo grado, (3) sean Guardadores dellos, e de todos sus bienes. E estos Guardadores atales son llamados, legitimos. (4) Pero dezimos, que ante que vien de los bienes de los moços, deuen dar fiadores (5) valiosos, al Juez del

tore, §. generaliter, col. 6. quia dare tutorem est actus legitimus, qui non recipit diem, vel conditionem, L. adus. ff. de regul. jur. præsumitur autem pro parte, quod beneficiat, & lex multum confidit de eo, & attenda generalitate hujus leg. paritarum, non erit ista specialitas tantum in testamento patris: sed etiam in testamento matris, vel extranei, qui pupillum instituit hæredem, ut supra L. 6. & ista ead. leg.

LEY IX.

Habens liberos minores decedens ab intestato, vel aliis non relinquens eis tutorem, si filii matrem, seu aviam non habent, vocantur ad tutelam proximiores consanguinei in eodem gradu, qui dicuntur tutores legitimi: qui debent præstare idoneos fideiussores loci iudicii, quod bene, & fideliter bona minorum administrabunt: & jurabunt tutores res pupillorum fideliter conservare, si tamen pupilli matrem, vel aviam habent, ipsæ erunt tutrices: ut supra eod. tit. LL. 4. & 5. et si mater noluerit, præfertur avia legitimis. Hoc dicit.

- (1) Muriesen, ante que el padre. Idem si decesserit mortuo patre, impubere, adhuc filio, ut in leg. intestato, in fin. ff. de leg. tutor.
- (2) Madre, nin auuela. Hæ enim præferuntur legitimis, ut hic, & in autent. matri, & avia, C. quando mul. tutel. offic. fungi potest.
- (3) En un mismo grado. Concordat cum autent. si cur, C. de legit. tut. & ff. eod. L. si plures.
- (4) Legitimos. Adde supra ead. L. 2. & quæ ibi dixi.
- (5) Fiadores. Debent enim tutores legitimi satisficere rem pupilli salvam fore, ut hic, & in leg. legitimos, ff. de legit. tutor, & antea non potest quicquam administrare, ut in leg. 1. 3. & fin. C. de tut. vel curat. qui non satisficet. & non requiritur ista satisficatio ad inchoationem nascens officii, sed ad executionem officii in die jam producti, & ideo in alia die, quam in die datæ tutelæ, & in alio instrumento præstari potest. Bald. in addit. ad Spec. tit. de tut. & testamentarii tutores non satisficant, neque datus a preside, vel prætoro cum inquisitione, ut instit. de satisfic. tut. in princ. & in §. pen. de attil. tutor, & tradit gloss. quam Bart. ibi dicit notandam, in autent. ut qui oblig. se peribit. haber. res min. in §. fin. & licet gloss. in leg. 1. C. de tut. & curat. qui non satisficet, dicat, quod hodie dativus indistinctè satisficet: tamen Salic. ibi approbat gloss. in diñ. autent. in §. fin. di-

Guzierrez
ubi supra
cap. 10. n.º
10.

del lugar, que prometan, (6) e se obliguen por los Guardadores, que ellos alifarran, e guardaran, bien e lealmente, los bienes de los huerfanos, e los frutos dellos. E sobre todo, deuen jurar (7) los Guardadores, de fazer todas las cosas que sean a pro de los huerfanos, que han en guarda, e de non se entremeter de fazer cosa que se torne a daño dellos. E que guardaran lealmente sus personas, e sus cosas. Mas si los huerfanos sobredichos o-

Ergo com
pellendq
si sunt
Vide nota
ta ad leg.
2. tit leg.

Partida VI.

dicentem, quod cum datur ex inquisitione, & a majoribus iudicibus non satisficet: secus, si a minoribus: & quod sit ratio sit ratio, quia propter majorem auctoritatem quia nictur, fides ejus approbata dicitur, in practica tamen videmus indistinctè a tutoribus dativis exigi satisficacionem, & forte ideo: quia ista inquisitio quæ datur, non est ita in usu: de jure tamen communi approbatur per Doctores, communiter, diñ. gloss. in diñ. §. fin. diñ. autent. ut hi qui oblig. & c. ut notat Bart. in leg. 1. ff. rem pupil. salvam fore, & in leg. si nemo, §. 1. ff. de testam. tutel. licet Spec. tit. de tutor. §. si autem, dicit, quod hodie omnis dativus satisficet, LL. etiam istarum partiarum non disponunt de fideiussore dando in dativo tutore, ut patet infra eod. L. 12. & in leg. 94. tit. 18. part. 3. ubi ponitur forma instrumenti dationis tutelæ in legitimo tutore. Limita tamen istam leg. quatenus disponit de satisficacione legitimi tutoris, quod procedat, nisi in patrono vocato ad tutelam liberti: quia talis ita demum satisficet, si sit persona vulgaris vel minus honesta: non aliter, ut habetur in diñ. leg. legitimos in princ. & idem dicit Salic. dicendum in parte, qui malus esse tribuit filio, quam patronus liberti: ut sic causa cognita satisficet, non alias argu. L. jubentes, C. ad Trebel. §. in supraddicti, & L. Imperator a contrario sensu, ff. ad Trebel. ita Salic. in leg. 3. C. de tutor. & curat. qui non satisficet. Alberic. etiam in rub. ejusd. titul. tractat. hoc de patre tutore filii emancipati, & tandem putat considerandum, quod si patrimonium filii sit amplum, & persona patris indigena, & suspecta, quod satisficere teneatur: aliis non, & ita dicit colligi posse ex diñ. leg. legitimos, §. 1. & 2. & quia si hoc est in patrono fortius in parte: & quia eisdem privilegiis utuntur parentes circa filios, quibus patroni circa libertos, leg. fin. C. qui & aduer. quos, L. si quis a liberis, §. solent, ff. de liber. agnos. Quid autem, si tutor sit valde dives, an adhuc teneatur satisficere? Bald. in leg. mulier, C. de jure dot. in utraque lectura vult, quod sic, post gloss. ibi vult tamen, quod tunc quascumque fideiussor sufficet, nisi nihil habeat in patrimonio, & idem dicit contra, si fideiussor est multum idoneus, & principalis non suppletur per fideiussorem patrimonium debitoris, gloss. in leg. si plures, §. 1. ff. de fideiussor. quam gloss. Bald. dicit non esse alibi, & dicit Joan. de Plat. in leg. 1. C. de peri. nomina. lib. 11. & in leg. quicumque, 2. C. de fund. patrimon. eod. lib. hoc procedere in tutore, quod licet sit dives satisficet, & quod non procederet in alio administratore publico, ut in diñ. LL. & tradit Paul. in leg. 1. ff. qui satisficet. cog. & nat. quod non est de substantia satisficacionis tutelæ, & curat, quod patrimonium tutoris, vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli, vel adult, secundum Bald. in diñ. leg. mulier, in 1. lectur. & vide ibi per eum, an teneat actus: cum qui admissus fuit cum minus idoneo fideiussore, & an debeat augeri satisficatio, si crebet patrimonium? Adverte etiam, quod fideiussor debet esse locuples, secundum quantitatem inventarii, ut in leg. fin. & ibi Bald. C. de magist. conve. & vide per Bart. in leg. 2. §. idoneus, ff. ad Tertul. Dicit etiam Bald. in diñ. leg. fin. quod non viciatur datio tutelæ: est fideiussor non sit idoneus, & ibi etiam vide per eum, quid si pupillus sit valde dives, & quæ

uiesse madre, o auuela, que quisiesse guardad los huerfanos, e sus bienes; e tunc dezimos, que la madre lo puede fazer, ante que ning uno de los otros parientes; solo, que sea buena muger, e de recabdo. Pero deue dar, e fazer a los moços, primeramente, tal seguridad, como de suõ diximos (8) en la sexta ley ante desta. E si la madre non quisiere entremeterse desto, puede e tunc (9) el auuela auer la guarda dellos.

Kk

LEY

dixi in leg. 3. in gloss. super parte, madre, tit. 15. 2. partit. Nota etiam, quod si persona propinqua, legitima est multum fida, & honesta, remittitur ei satisficatio, secundum Bald. in diñ. leg. legitimos, per illum text. inferentem, quod idem fit in legitimo tutore tali, quod ibi dicitur de patrono, erit ergo remedium, secundum eum, quod si tutor legitimus non inveniat fideiussores, quod iudex præcedente inquisitione ei administracionem decernat, & faciat iudex in suo decreto mentionem de hoc, & de tali fidelitate, & honestate, quod dicit esse notandum, prodest enim ad satisficacionem non præstandam præcedens vita laudabilis, vide per Joan. de Plat. in leg. si qui stipulatus, §. 1. ff. de verbis. obligat. contra hoc tamen dictum Bald. facit diñ. leg. 94. ibi, cum dicit: porque las fallaron que eran omnes buenas, e de buen testimonio, e desmbargado, & c. & tamen adhuc requiritur ibi, quod præstetur satisficatio, neque tutum arbitror dispositionem, L. si patronus, in casu tam speciali extendendam ad quemcumque tutorem legitimum, si detur ex inquisitione, ut cogita.

- (6) Que prometan. De forma instrumenti fideiussoris tutoris, vide in diñ. leg. 94.
- (7) Jurar. Concordat cum §. fin. in autent. ut hi qui oblig. se peribit. haber. res minor. dicit tamen Specul. tit. de tutor. §. generaliter, col. 3. quod licet tutor non juraverit, valent tamen facta per eum: quia cum multa egerit decepti essent, quod eum eo contraxissent, arg. L. Barbarius, ff. de offic. prætor. & ibi vide per Joan. Andr. in addition. quod hoc juramentum possit remitti per testatorem, contra dictum Spec. tamen facti, quia L. Barbarius, non habet locum, nisi in officiis publicis auctoritate, & utilitate, & non in privatis: altero etiam modo, & in similibus terminis, dicit Bald. in addit. ad Specul. tit. de tutor. circa fin. quod si tutor non fecit inventarium, non valet auctoritas ejus: nam omnisfio modi, vel formæ vitiat etiam actum favorabilem, L. qui Roma, §. Flavius, ff. de verbis. obligat. etiam si communis error adsit, Bart. etiam ponit hoc: ut unum de requisitis, in d. L. legitimos, circa fin. princ. ff. de legit. tut.
- (8) Diximos. Supra eod. L. 4. ubi vide quæ dixi, & adverte, quod neque illa lex, neque ista exigunt satisficacionem in matre, vel avia tutrice testamentaria, vel legitima: & de testamentaria lex procedit, quando verò datur a lege, licet hæc lex non dicat. crederem necessariam esse satisficacionem, & ita tenet Alberic. in diñ. autent. matri, & avia, col. 2. & in rubric. C. de tut. & curat. qui non satisficet, & in leg. de creationibus, C. de Episcop. audien. neque ista lex repugnat, imò facit, quod teneatur satisficere: cum in legitimis hoc requirat, & mater, vel avia est, ut tradit Bart. in diñ. autent. matri, & avia, col. 2. vel licet dicatur anomala, secundum Specul. tit. de tut. §. nunc dicendum, in princ. non potest negari, quin participet de legitima, & ideo debet satisficere: & quod satisficet tenet etiam Azor C. quando mulier tutel. offic. fung. po. in summa, in finalibus verbis, alleg. diñ. §. fin. in autent. ut sine prohib. mat. & c. ubi est textus expressus ibi, & de fideiussoribus dandis.
- (9) Puede e tunc. Concordat cum diñ. autent. matri, & avia, ibi secundum ordinem.

LEY X.

Como, aquel que aforro a su seruo de menor edad, deue ser Guardador del, e de sus bienes.

A forrando algun ome su seruo que fuesse menor de catorze años, el señor (1) deue auer en guarda a el, e a sus bienes: porque si tal aforrado como este moriessse, e non ouiesse padre, nin madre, nin otro pariente, de aquellos que le deuián heredar segun derecho, este su patron, que le aforro, heredaria todos sus bienes. E por ende guiada cosa es, que el que auia la pro heredando los bienes del, que fuesse el cargo (2) de ser su Guardador. Otrouo dezimos, que si el padre (3) saca al fijo de su poder, que es menor de catorze años, que el lo deue auer en guarda, a el, e a todos sus bienes. E si el padre muriessse en ante que el moço fuesse de edad, si el huerfano ouiesse otro hermano (4) que fuesse mayor de veynete, e cinco años, el lo deue auer en guarda en lugar de su padre.

LEY XI.

Quando los Guardadores son muchos, e non se pueden allegar para procurar los bienes del huerfano, como lo puede fazer el vno dellos. Si los Guardadores de los huerfanos fueren muchos, (1) e se leuantare desacuerdo en-

LEY X.

Si dominus manumittit seruum impuberem, erit eius tutor, quia succedit ei, si moriatur. & hoc si ipse defunctus non haberet consanguineos, qui de iure debeant emancipare: idem si pater filium, quem impuberem emancipauit: & pater ante finitam tutelam defuncto, erit tutor frater mortui. Hoc dicit.

(1) El señor. Concordat insit. de legit. patrono. tutel. per totum, & vide nota per Azo. C. de legit. tutel. versic. ex sententia autem, L. 12. tabularum, & an iste satisfidet, vel ne? Vide L. legitimus, in princ. ff. de legit. tutor.

(2) El cargo. Concordat cum dist. tit. & autent. fecit, C. de legit. tutel. & L. secundum naturam, ff. de regul. jur.

(3) El padre. Concor. insit. de legit. parent. tutel. & an iste satisfidet? Dixi supra in leg. prox. in gloss. super verbo fadores, & an si emancipet in casu, L. filius matrem, C. de inoffic. testam. pater sit legitimus tutor? Bald. ibi dicit, quod non.

(4) Hermano. Concordat insit. de fiducia. tutel. & vide per Bart. in leg. 3. C. de legit. tutel. & an iste sit tutor legitimus? Vide per Bald. in leg. 3. C. de except. & L. penul. C. de legitim. tutel.

LEY XI.

Inter plures tutores super administratione orta discordia, omnium consensu potest uni administratio committi, & per iudicem discerni cum cautione: de qua supra cod. tit. L. 5. quolibet autem eorum tutelam uolente, eliget iudex unum ex eis.

(1) Fuere muchos. Sive testamentarii, sive legitimi, vel dativi, & ortum habet ista L. a leg. 3. in versic. apparet, & S. fin. ff. de administrat. tutor. & a leg. legitimus, §. 1. ff. de legit. tutor. & a S. fin. & ibi Joann. Fab. insit. de cap. dimi. & adde L. testamento datus, cum L. sequent. ff. de testam. tutel. & a S. fin. in authent. de heredib. ab intestat. uenien. versic. si autem plurimi.

(2) Todos ayuntar. Nam sentus expediunt committi

tre ellos, de manera, que non se puedan todos ayuntar (2) a fazer aquellas cosas, que son tenudos de fazer en guarda dellos, e de sus bienes; dezimos, que estonce el vno dellos puede dezir al Juez, que el quiere dar (3) recabdo, e obligarse a cumplir lo que auian todos de cumplir, si los otros lo touieren por bien; e si non, que lo haga alguno dellos. E si se acordaren en esto, deue el Juez tomar tal recabdo del, como diximos en la ley ante desta. E si se desacordaren, de manera que cada vno quiera obligarse a esto, e quiera auer en guarda los bienes de los moços, estonce el Juez deue escoger (4) aquel que entendiere que lo fara mejor, e que sera mas prouechoso a los moços; e tomar tal recabdo del, como sobre-dicho es; e darle poder, que el solo los pueda auer en su guarda, e alianar, e aprouechar los bienes dellos.

LEY XII.

Quales Judgadores deuen dar Guardador al Huerfano desamparado.

Desamparado fincando el moço, que fuesse menor de catorze años, de guisa, que su padre non le ouiesse dexado Guardador en su testamento, nin ouiesse pariente cercano que lo qui-

negotia plures versus: quem allegat gloss. in dist. versic. apparet.

(3) Que el quiere dar. Vide in dist. leg. legitimus, §. 1. & in dist. leg. testamento.

(4) Escoger. De ista electione habes etiam in dist. §. fin. versic. si autem plurimi in authent. de heredib. ab intestat. uenien. & in leg. 3. §. fin. ff. de administra. tutor. Et aduerte hic, quod tunc demum datur ista electio iudici, quando tutores non concordant, ut unus eorum gerat: sed omnes uelint gerere: & sic patet approbati hic dispositionem, dist. leg. 3. §. fin. quam Alberic. ibi dicit non corrigi per text. in dist. authent. in §. fin. Distingue ergo in ista materia, quod quando plures tutores dati sunt per testatorem, & dubitatur quis gerere debeat, si quid testator disposuit quis gerere debeat, si quid testator disposuit quis gerere debeat ille solus geret, & aliis praefertur, nisi aliquid constet, ex quo ille repellatur: de quibus in dist. leg. 3. vel similibus, si uero testator de hoc nihil disposuit: tunc iudex convocabit in unum tutores, ut unum eligant, qui administret, est discordent iudex eligeret: si uero tutores plures testamentarii non consentiant, quod unus solus administret non confidentes de eius administratione, & petant administrationem inter eos diuidi per regiones, audientur, & quilibet te tucbitur exceptione, pro eo quod non administrat, haec colliguntur ex dist. leg. 3. §. fin. & ibi per Alberic. & ibi uide per Bart. quid si unus uult diuidere, alius non; si autem sunt plures tutores legitimi, & expedit per unum tantum geri, tunc unus eorum potest reliquos compellere, uel quod satisfident, uel recepta satisfactione ab illo consentiant, quod ei gestio committatur, ut in dist. legitimus, §. 1. & ibi notat Bald. est inter se non concordent, quis eorum gerat, iudex eligeret ut hic, & in dist. leg. 3. §. fin. & idem uideretur dicendum in pluribus dativis, ac sic in omnibus praedictis posita ista lex.

LEY XII.

Si non sit tutor testamentarius, nec tutelam uelit legitimus, uel ab intestato successuri: ipsi petant tutorem a iudice: & detur probus, & diues: & si isti

quisiese guardar; estonce, la madre, e los otros parientes (1) que heredarian a este moço si moriessse sin testamento, deuen, e pueden pedir al Juez del lugar, (2) que le de Guardador atal, Partida VI.

que sea bueno, e rico, (3) e que entienda que lo rescibe, mas por pro del moço, que de si mismo. E si estos atales non piden Guardador (4) a tal moço, como dicho es, pierden

tutorem non petant: priuatur pupilli successione negligentes: & tunc quilibet de populo potest petere tutorem, qui dabitur etiam ignosanti, uel inuio: & iste tutor dicitur dativus qui potest dari per iudicem loci ubi est pupillus, uel ubi ipse natus est, aut ejus pater: uel ubi majorem partem bonorum habet pupillus. Hoc dicit.

(1) La madre, e los otros parientes. Sed an sit ordo in petendis tutoribus? Ut prius mater quam alii admittatur. Gloss. dicit quod non in L. 2. §. fin. ff. ad Tertul.

(2) Al Juez del lugar. Et sic habes quod Iudex domicilii est Juxta competens ad dandum tutorem pupillo, & approbatur hic opi. Azo. de qua per gloss. in L. 1. C. ubi pet. tuto. quae secundum Bart. Ang. & Alberic. ibi communiter approbat, & reprobat opin. Hagolini, de qua in d. gloss. quam tenet Cynus, & Sali. ibi, & de iure communi erat questio disputabilis, unde etiam dicebat Alberic. in L. 1. circa princip. ff. de tuto. & cura. dat. ab his, quod tutum esset si fieri posset, quod cum Iudice domicilii concurrerent in datione tutoris, Iudex originis, & Iudex territorii, in quo pupillus habet patrimonium, & quia uidebatur, quod pupillus non posset dici habere domicilium: nam paternum non, quia non transiit ad filium, L. assumptio, §. filius, ff. ad municipa. Item neque proprium: quia pupillus non potest sibi constituere domicilium, sine tutoris autoritate: cum per hoc obligaretur, ut tradit Bart. in dist. L. 1. ff. de tuto. & cura. & Sali. in dist. L. 1. C. ubi pet. tuto. unde fatendum est de necessitate, quod in hoc fit specialitas quod abhorret Sali. in dist. leg. 1. & de iure communi ista opin. etiam probatur per L. 1. §. fin. ff. de tut. & cura. dat. ab his. quam ad hoc allegat Azo. C. ubi pet. tuto. in summa. in fin. Dyn. etiam allegabat ad hoc pro casu, L. magis puto, §. illud quari, ff. de reb. eorum. & sic cautus Iudex domicilii, uel originis informa dandi tutorem, ut det simpliciter non exprimitur, quod dat etiam respectu bonorum, quae sunt in loco exsistenti extra eius territorium: quia tunc administratio, & bona licet alibi sita ueniunt in consecutione personae, cum tutor principaliter detur pupillo, L. in copulandis, C. de nupt. & pro hoc uideatur textus in L. propter litteras, §. fin. ff. de excusa. tuto. si enim exprimeret, quod daret etiam ad patrimonium extra territorium iudicis: tunc si talis datio sit respectu rerum, quae non sunt in territorio sibi subdito, non ualere, ut late tradit Ang. in dist. leg. 1. C. ubi pet. tuto. Sed quid si pupillus sit dominus loci, in quo habitat, & tenet domicilium, an tenebit datio tutoris, ei facta coram iudice per eum ibi posito? Et uideatur quod non, cum requiratur, quod persona pupilli sit subdita iudici, qui dat tutorem, ut in dist. leg. 1. & quia actus tutelae uideatur actus potius contentiose jurisdictionis, quam uoluntariae, unde apud se ipsum, seu ejus iudicem fieri non potest, L. si consul. ff. de adopt. L. 1. ff. de tutor. & cura. dat. ab his. & L. prator, & L. ille a quo, §. tempussum, ff. ad Trebell. & uide in simili quod not. Bald. in L. sancimus, in princ. col. 2. vers. quidam dominus, C. de dona. recurrendum ergo esset tali casu ad iudicem originis propriae, uel paternae, uel ubi habet majorem partem suarum facultatum, ut hic, & in dist. leg. 1. uel ad Regem qui iubeat ei provideri de tutore, dicit tamen Bald. in L. 1. C. de emancipatio. libero. col. 1. quod jurisdictione dandi tutores potest prorogari de consensu partium, cum sit actus uoluntariae jurisdictionis.

(3) Bueno, erico. Hoc dicit, ut detur ex inquisitione eam causae scilicet cognitione: & sic datus non fat-

tisdat, ut dixi sunt eod. L. 9. in gloss. super verbo fadores, ubi uide, & adde insit. de satisfida. tuto. in princ. & Bart. in L. 1. ff. rem pupil. saluam fore. & nor. cum dicit rico, & intellige, quod sit ita diues sicut pupillus, uide per Bart. in L. 2. §. idoneus, ff. ad Tertul. & quando datur tutor ex inquisitione antequam decernatur, ubi tutela, debet pronuntari esse idoneum, uide Bart. in L. tutores, ff. de confir. tut. & cum inquiritur debent requiri coniuicti, & amici pupilli, L. scire, C. cum reliquis, ff. de tuto. & cura. dat. ab his. Et an ualeat tutoris datio facta a iudice sine inquisitione, uide per Bart. in L. fin. ff. qui pet. tuto. ubi dicit, quod hic L. qui habet, §. pen. ff. de tutelis.

(4) Non piden Guardador. De matre, quod ad hoc teneatur. Concord. L. 2. §. si mater, ff. ad Tertul. & L. matris, & L. cum a matribus, C. qui pet. tuto. & L. 2. ff. eod. ubi Bart. plene tractat istam materiam de aliis consanguineis. Concord. L. sciant, C. de legit. heredi. & non aperit ista lex intra quod tempus mater, & alii pupillo coniuicti teneantur petere tutorem, ideo dicit quod erit annus, siue in matre, siue in aliis, ut in dist. leg. sciant, ubi magis communiter hoc tenetur: neque obstat L. 2. §. confisum, ff. ad Tertul. quia responde ut per Doct. in dist. leg. sciant, & signanter per Sali. & Angel. & Paul. de Cast. & poterit causa cognita iste annus abbreviari per iudicem si pupilli multum interit, uide Bald. in L. matres, C. ad Tertul. & quod hic dicitur de matre, idem dicit in auia. Ut in L. 2. §. si mater, versic. quid si nepotibus, ff. ad Tertul. et tamen differentia inter matrem, & auiam, ex una parte, & alios sperantes successiorem ex altera: quia licet mater ueniat per prius, & auia per posterius; intra annum currit ambabus, & ambo excluduntur, si ultra annum tutorem non petant: quia una, & eadem causa, scilicet naturalis pietas eas attingit: non tamen auia debet praeruenire matrem praecipui festinatione, neque detineri moratoria cunctatione: sed cum uiderit matrem negligentem ipsa debet excitari, & petere non sic in aliis successiorem sperantibus: quia annus non currit, nisi ei qui tenet primam causam successiorem, ita declarat Paul. de Cast. in dist. leg. sciant, & Bart. in dist. leg. 2. ff. qui pet. tuto. col. pen. Aduerte etiam, quod tam mater, quam alii possunt hoc petere per procuratorem, ut probatur in L. cum a matribus, & ibi not. Ang. C. qui pet. tuto. not. etiam quod ad hoc onus petendi tutorem tam mater, quam alii pupilli successiorem sperantes tenentur suis sumptibus, L. suo uisus, ff. de ope. liber. & tenet Bart. in L. 1. in uroq. lectus, C. de nego. gest. & in L. Nefennius, ff. eod. ubi hoc limitat de expensis factis circa personam matris: nam non tenentur ad alias expensas ueluti ad inducens filium ad Civitatem, ubi ei daretur, neque ad alias factas, uide ibi per eum: qui licet tantum loquatur de matre ejus, ratio concludit in aliis, qui similiter ad hoc tenentur. Aduerte etiam: quia ut colligitur ex uerbis praecedentibus huius, L. ita demum mater, & auia, & alii de quibus supra tenentur ad hoc quando non est tutor testamentarius, uel legitimus, & idem probatur in dist. leg. 2. ff. qui pet. tuto. ubi Bart. hoc not. unde hoc procedit quando ob istum defectum est dandus tutor dativus ueluti, quia testamentarius tutor est remouus, uel excusatus, uel eo casu quo proximior erat inhabilis inhabilitate temporali, uel aliis casibus, quibus locus est dativo, ita declarat Bart. in dist. leg. 2. col. 1. versic. oppo. ista necessitas, Lucas tamen de Penna, in L. nullus, versic. 3. quaritur, C. de praxi sacro. feri. lib. 12. tenet, quod & si sit testamentarius tutor, uel legiti-

den (5) porende aquel derecho que auian, de heredar en los bienes del huerfano si muriese sin testamento: demas dezimos, que si los parientes fueren negligentes en demandar Guardador al

huerfano sobredicho, o si non ouiesse parientes que lo fiziesen: estonce los amigos (6) del moço, o otros qualesquier del Pueblo, (7) deuen pedir al Juez, que de al huerfano Guardador, que

mus qui tamen non administrant adhuc mater tenetur instare ut administrant, & inventarium faciant: cum finis legis sit permissio pupilli, & lex non debet imponi verbis, sed rebus, L. 2. C. communia de lega. & per alia que ibi poteris videre per eum; & que in fin. hujus gloss. dico, dicit etiam Bart. quod tunc annus de quo supra curret a tempore imminens necessitatis: si tamen agnatus, quod tenet primum locum successions intra annum non fecit se ordinari tutorem, seu sibi concedi administrationem, incurreret poenam, de qua hic: ad eam enim tutoris legitimi pertinet facere inventarium, & legitime administrare: & si non facit, punitur arg. L. 2. §. idem, & §. sequenti, ff. ad Tertul. notat Bart. in di. leg. 2. col. 1. Bal. in di. leg. 2. col. 2. vers. oppo. quod matri. Nota etiam quod ut dixi iste annus tantum assignatur tenentibus primum locum, & si isti excludantur sequentes non excluduntur: & si non petant tutorem intra alium annum, ita tenet gloss. in di. leg. 2. in gloss. fin. in fin. ff. qui pet. tutor. & in leg. nepotibus, C. ead. & idem tenet Bart. in quaest. per eum disputata, que incipit: pupillus quam posuit in di. leg. 2. ubi eum vide col. fin. idem tenentem, & hoc approbant Angel. & Paul. de Castr. in di. leg. sciatis, licet Bart. in di. leg. nepotibus, aliud voluerit. Et quid si exent mater, & substitutus pupillaribus, & substitutus neglexerit petere tutorem, ad quem pertinebit successio pupilli? Vide Bart. in di. quaest. quam posuit late in di. leg. 2. Quid autem de muliere, que pregnantis mansit in bonis mariti eo mortuo, que neque petit se mitti in possessionem nomine ventris, neque petit curatorem ventri? Vide per Joan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de tutor. §. nunc dicendum in addit. fin. ubi concludit, quod mater ex hoc non perdat jus succedendi, vide ibi per eum: contrarium tamen videtur probari in di. leg. 2. §. si mater, vers. quod si curatorem, & ibi Bart. ff. ad Tertul. quem text. etiam allegat Joan. Andr. in di. addit. & intelligit de curatore bonis non petito, non de curatore dato ventri. Adverte etiam, quod ista personarum, que ad hoc onus tenentur, tenentur etiam instare, ut tutor quem petierunt administrat, ut probatur in leg. divus, ff. qui pet. tut. & in leg. 2. §. si mater, ff. ad Tertul. L. sancimus, ubi vide Bald. C. de administr. tutor. & vide Bart. infra di. leg. 2. ff. qui pet. tut. ad fin. 2. col. & debent esse idonei tutores, qui ab istis petantur, L. 2. §. si mater, vers. quid si indignos, & ibi Bart. ff. ad Tertul. (5) Pierden. Concordat cum di. iuris, de quibus dixi in precedenti gloss. & aliquos casus, in quibus mater excusatur ab ista poena, vide text. & gloss. & Bal. in leg. mater a C. ad Tertul. & quatenus gloss. ibi tradit de muliere minore, quod excusatur, adde hoc procedere, etsi postea fiat major: nam durabit excusatio, secundum Bald. in autent. si captivi, C. de Episc. & Cleric. & in leg. precipibus, col. 5. C. de impuber. & alii subsist. & ista est communior conclusio secundum Alex. & Jason. in leg. minoribus, C. de bis quibus ut indigno. Limita tamen, & intellige, quando mater elapso anno efficietur major: si tamen intra annum ad hoc datum efficietur major, tunc non excusaretur ex quo delictum negligentiarum non erat consummatum: ita limitat notabiliter Ang. in leg. illicitas, §. fin. ff. de offic. praef. dicens: ex hac distinctione reduci opinionones ad concordiam: & certe videtur aqua ista distin-

ctio: sed contra eam tenent aliqui relati per Alex. & Jas. in di. leg. minoribus, ubi Jas. dicit esse communioem conclusionem, quod excusatur etiam si intra annum fiat major. Item adde, quod excusaretur mater, si esset prodiga, per leg. Fulcinius, §. adde, ff. ex quib. caus. in poss. ea. & tenet Jas. in leg. 2. col. 1. Bal. in di. leg. 2. §. de verb. obligat. Quid autem, si mater sit mulier rustica, an excusatur ab ista poena? Vide per Paul. de Castr. quod sic, quod non potuit consulere peritiores, & ipsa administravit bona filii impuberis, licet non iudice: quia non acceptavit tutelam, neque fecit sibi decerni, neque fecit inventarium, bene tamen administravit, si veroposuit consulere peritiores, non excusabitur, secundum gloss. quam etiam limitat Paul. in di. leg. 2. §. si mater, ff. ad Tertul. ita dicit Paul. in leg. Clodius, col. fin. ff. de acquir. hered. & tene menti, quia est singulare, adde etiam Salic. in di. L. sciatis, vers. quere mater, ubi querit an sufficiat materem, ut tutricem administrasse, licet legum solemnitate non servaverit, & concludit, quod non: quia tunc non est legitima gestio, licet bene administraverit, allegat gloss. in di. §. si mater, super verbo legitima, quod intelligit, quod est abrupto, ut tutrix administravit, nam si ei per judicium esset decreta administratio, licet in ceteris fideis esset defectus, excusaretur: cum potius secundum eum sit culpa iudicis, qui satisfactionem non exegit, & alia requisita, quam culpa matris iura, & alia requisita ignorantis, vide ibi per eum non tamen loquitur in muliere rustica, in qua loquitur Paul. de Castr. & vide etiam, que dicit Bald. in di. leg. mater, & quid si sit relicta tutor testamentarius minor 25. annis, an ex hoc excusatur petere debentes tutorem? Vide Socin. consil. 20. 1. vol. col. fin. & videtur velle, quod sic, si non habuerunt notitiam minoris aetatis, vide ibi per eum. Et quid si sint absentes, vel ignorantes? Vide Socin. consil. 153. col. pen. & fin. 2. vol. & di. leg. 2. §. si mater, vers. sed si forte absens, ff. ad Tertul. Quid autem si mater non petit cogi testamentarios tutores ad administrandum? Bald. in leg. precipibus, col. 5. C. de impuber. & alii subsist. dicit, quod non privatur hoc: quia non tenetur esse sollicita, nisi circa petitos a se, & ibi etiam vide, quid si mater non administravit: sed alius? Vide ibi, & de multis aliis questionibus notabilibus in ista materia col. 5. 6. & 7. Et nota, quod propter istam negligentiam privantur etiam ea hereditate, que obvenit ex forma statuti, secundum Bart. per text. ibi, in di. §. si mater, vers. & si forte, de matre etiam transeunte ad secunda vota, non petitur prius filii tutore, quod perdat successorem, vide in leg. omnem, C. ad Tertul. & que notat Decius consil. 246. ad fin. sed an mater, vel alius agnatus sicut perdit hereditatem quia non petit tutorem filio, sic etiam perdat tutelam propter talem negligentiam? Vide per Bart. in leg. tutela, in princ. ff. de legit. tutor. quod non & Bald. in di. leg. precipibus, ubi allegat gloss. in di. leg. tutel. (6) Los amigos. Concordat cum leg. 2. ff. qui pet. tutor. (7) Otros qualesquier del pueblo. Nota hoc verbum: non enim ita erat expressum in di. leg. 2. adde leg. 2. & ibi Bald. not. C. de negot. gest. iudex etiam ex officio suo potest dare, ut in leg. 1. §. magistratibus, ff. de magistrat. conveni. & vide que notat Bart. in leg. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damn. infect. & Bald. notat in cap. 1. de milit. vassal. qui contumax est, col. pen. vers. dicit Bart. & quod iudex potest dare pupillo tutorem, etiam nemine petente, vide L. illud, ff. de tutor. & curat. dat. ab his, curatorem tamen non posset dare pupillo, neque adulto: nisi petat, vide per Bart. in leg.

que sea atal, que aliese el pro del moço, e el Juez lo deve fazer, por si, e non por otro, (8) auiedo el moço, en su valia, mas de quinientos marauedis: (9) mas si ouiesse menos, bien puede mandar a otro Juez, que sea menor (10) de si, que lo haga en lugar del. Et tal Guardador como este, de que hablamos en esta ley, es llamado, datiuo; que quier tanto dezir, como Guardador dado por otorgamiento del Juez. E non tan solamente puede fazer esto el Juez sobredicho, mas aun lo puede fazer el Juez de aquel lugar, do nascio el moço, o el padre del. (11) Esto mismo puede ser demandado al Juez del lugar, do ouiere el huerfano la mayor parrida de sus bienes: (12) e el Juez deve lo fazer, quier sea el moço delante, o non, (13) e aunque lo contradixesse. Mas si

el Juez que da el Guardador, non ouiesse: por si alguna destas razones sobredichas, non podria estonces el que fuesse puesto por mandado de tal Juez, aver la guarda del moço. E la guarda de cada vno destes Guardadores deve durar (14) fasta que el moço sea de edad de catorze años, e fasta que la moça sea de edad de doze, quier sea establecido el Guardador en testamento, o de otra guisa: e de alli adelante, deuen los Judadores dar, e otorgar al moço, otro Guardador, a que llaman en latin, Curator; (15) e mando tal recabdo del, como del Tutor. (16) E esto atal devele aver en guarda, fasta que el huerfano sea de edad de veynte, e cinco años. (17)

LEY

leg. hac autem, in princ. ff. quib. ex caus. in poss. tutor. & ibi, quid in fucioso, & prodigo? Iudex etiam ex officio potest dare, ut in leg. 1. §. magistratibus, ff. de magistr. conv. & vide que notat Bart. in leg. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damn. infect. (8) E non por otro. Concordat cum leg. neque mandante, ff. de tutor. & curat. dat. ab his, & L. tuto. §. tutoris, ff. de tutel. (9) Mas de quinientos maravedis. Adde L. jus dandi, ff. de tutor. & curat. dat. ab his, cum gloss. ibi, & §. sed hoc iure, in fin. de Atilia, tuto. non poterit ergo delegatus etiam ad universitatem causam, dare tutelam pupillo habenti in facultatibus ultra quingentos solidos, & ita in delegato etiam ad universitatem causam, tenet Alber. in di. leg. nec mandante. (10) Que sea menor. Idem magistratui municipali, di. L. jus dandi, iudices ergo civitatum possunt hodie dare tutores, ut hic: & tradit Bart. in leg. 1. ff. de tutor. & curat. dat. ab his ubi gloss. & Alber. de istis Comitibus palatinis, qui a Principe habent hanc potestatem. (11) Do nascio el moço, o el padre del. In eo loco petuntur tutores, vel curatores minoribus: unde ipsi ducunt originem, vel ex persona sua, vel ex persona patris, vel si vulgo concepti essent ex persona matris. Item etiam in eo loco ubi sunt eorum facultates, & si alibi sunt, vel morantur: non tamen iure domicilii redire debent in alterum prædictorum locorum, ut magistratus ibi der eis tutores, seu curatores, ut hic, & in leg. 1. C. ubi per. tut. & in leg. antepen. C. de munici. & origi. & in leg. civet. C. de incol. lib. 10. & L. 1. ff. ad munici. Azo. in summa, C. ubi per. tut. ubi & datur etiam in loco domicilii, ut didum est supra. Quid autem de minore unius civitatis originario, qui ibi etiam habet facultates suas: sed quia de illa bannitus est, habitat in civitate vicina, & ibi convenitur, an possit iudex talis habitatoris sibi dare tutorem? Vide per Joan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de curat. §. scias ergo, ubi allegat Guido de Suza, quod sic, ut ratione necessitatis liceat, quod alias non liceret, vide ibi per eum. (12) La mayor partida de sus bienes. Adverte tamen, quod Doct. in di. leg. 1. C. ubi per. tut. intelligunt hoc de majori parte facultatum, ita quod pupillus ibi habeat domicilium: & quod alias iudex loci ubi essent tales facultates, non esset competens ad dandum tutorem pupillo, licet curatorem rebus ibi existentibus posset, ut in leg. jurisperitos, §. cum oriundus, ff. de excu. tutor. ita videtur de mente Bart. Bald. & Salic. ibi & est consonum iuri, & rationi: cum iudex, qui dat tutorem, debet habere jurisdictionem in personam pupilli, quam jurisdictionem non habet iudex: ubi tantum sunt res pupilli: pro quo est text. in leg. 1. ad fin. ff. de tutor. & curat. dat. ab his, & in leg. magis tuto. §. illud

quari. ff. de reb. cor. sed tu dic, quod eo ipso quod habet ibi majorem partem fortunarum suarum, videtur pupillus ibi habere domicilium, ut tradit Paul. de Castr. in leg. 2. C. ubi senator. vel claris, unde licet pupillus alibi haberet aliud domicilium, seu habitationem, poterit provideri de tutore per iudicem, ubi est major pars sui patrimonii, ut hic habes, & voluit Azo. cujus opin. hic approbatur in di. leg. 1. (13) Delante, o non. Concordat cum leg. illud, & L. seq. ff. de tutor. & curat. dat. ab his, & si ista littera referatur ad omnia præcedentia, probatur hic, quod iudex originis pupilli proprie, vel patere, potest dare tutorem pupillo absenti. Cujus contrarium videtur probari in di. leg. 1. C. ubi per. tut. & ibi tenet Salic. dicens, quod quando datur tutor in loco originis, debet dari presentis, & non absentis, per text. ibi, cum dicit: restitui apud patriam suam. Sed quid si tutor datur ab utroque iudice originis, scilicet, in loco domicilii, que datio prævalebit? Alberic. post Dyn. in leg. 1. ff. de tutor. & curat. dat. ab his, & in di. leg. 1. C. ubi per. tut. dicit, quod datio illius qui primo dedit, & restit: quia tutorem habenti, alius tutor dari non possit, si verò hoc non appareat, tunc referatur datio originis, argu. L. libertus, §. præscriptio, in fin. ff. ad municip. & facit, quod nota, in glossa magna in leg. civet. C. in col. lib. 10. (14) Deve durar. Concordat in fin. quib. modi. tutel. fin. in princ. & finita tutela, tutor tenetur admonere minorem, ut petat sibi curatorem, L. ita autem, §. firmiter, & ibi vide Bart. ff. de administr. tutor. & ad ea, que spontè post pubertatem gelsit tutor, non tenetur fidejussor tutoris, L. Lucius, §. Paulus, & ibi Bart. ff. de administr. tutor. & an sicut pubertate finitur tutela: sic etiam finitur mandatam procuratoris facti à pupillo cum auctoritate tutoris? Vide Bart. in leg. si quis, §. si impubes, ff. de instit. & si dispositio confertur in tempus, quo tutela finierit per pubertatem: procedat si finiat morte, vide Bart. per illum text. in leg. libertus, §. pater, ff. de annis legat. (15) Curator. Adde instit. de curat. in princ. & ultima die pubertatis poterit dari tutor, vide Bald. in leg. 2. C. quando probat. non est necess. & differentias inter tutorem, & curatorem, & vide per gloss. in leg. ventris, ff. de tut. & curat. dat. ab his. (16) Como del tutor. Vide supra eod. L. 9. & instit. de satisfacta. tutor. & curat. per totum. (17) Veinte, e cinco años. Adde instit. de curato. in princ. & L. curatorem, & ibi Bart. ff. de tut. & curat. dat. ab his, & L. curatorem, ff. de auto. toto. Et quid si de facto transacto 25. anno, iudex daret curatorem, ut minori, vide per Bald. in leg. 2. col. 1. C. quando provocca. non est necess.

Vela dicent
2. n. 58. pag.
20. et dicent.
7. n. 32. pag.
7A.

LEY XIII.

A quien deuen ser dados Guardadores; a que llaman en latin, Curatores.

Sobre si el me... non que regu... na el curador... lo ha a tener... Vide Tmiam... lib. 1. Obseru. c. 3. Vela Dis... cenz. 2. con n. 63.

LEY XIII.

Habenti tutorem non datur alius, nisi prius male administraret: aut suis negotiis occupetur taliter, quod circa tutelam intendere nequeat: aut si longam faciat itineracionem, vel peregrinationem: tunc enim ejus loco datur curator, donec redeat. Hoc dicit.

Pero lo q. son... Vela optime... dicens. 2. n. 56. pag. 20. Jucienas de... tur. 1. pte. cap. 19. Otrori de... Vela dicens... 2. n. 19. cum... 3. segg. pag. 14. et 19. qui enim il... lud semel... accepit ipse... recuare ne... quis Jucien... ubi hq. n. 18.

(1) Locos, o desmemoriados. Equiparat furiosum, & mente captum, prout semper fit in istis, leg. partitatum, differunt tamen, quia cura furiosi, est legitima: mente capti vero est dativa, ut dixi supra eod. in fin. l. 4. debet tamen judex etiam mente captis dare curatorem legitimum, ut ibi dixi, & de his habes, ff. de cura, furiosus, per totum tit. C. eod. ubi vide per Azo. in summa, datur etiam prodigo, cui est bonis interdictionum curatores, ut habetur ibidem, & mulieri luxuriosae viventi l. 1. molieri, ff. de cura, furio, prodigis enim, & luxuriosis, vel alias dispendiosis, vel lutoribus potest interdici administratione rerum suarum: quia aequiparantur prodigis, secundum Bal. in l. ea lege, col. fin. versic. item quaro, C. de condit. ob causi. & vide gloss. in l. si quis cum sciret, ff. de usucap. pro empto. An autem masculo luxurioso detur curator? Vide Bald. in additio, ad Spec. tit. de adu. & Alex. in addi. ad Bald. in dist. leg. ea lege. Et requiritur causa cognitio in datione istius curatoris, scilicet ut aliquoties de furore, vel alia causa propter quam datur constat, l. observare, ff. de cura, furio, ubi Bal. post Jac. de Are. quod judex debet adhibere medicos, qui hoc cognoscant, l. semel, C. de re mili. lib. 12. An autem requiratur citatio ipsius cui datur, vel aliorum? Vide per Bar. in l. qui habet, §. quolibet, ff. de tut. & per Alex. consil. 86. incipit vixi dubitationibus, 2. vol. & potest dari talis curator cum inquisitione, vel sine, ut tradit ibi Alex. furdus etiam, & mutis, & qui perpetuo morbo laborant, datur curator, vide in §. furiosus, institut. de cura.

(2) Apremiados. Concordat cum §. item inviti adolecentes, institut. de cura. si tamen sponte receperunt, cogentur stare sub cura usque in vigesimum quintum annum ut tradit Abb. consil. 91. 1. vol. ipsi tamen curatores inviti dantur, secundum Bart. in l. illud, ff. de tuto. & curato. dat. ab his, & per Spec. tit. de curatore, §. fin. col. 3. & per Salic. in l. 1. C. qui per. tut. ubi dicit, quod curator qui principaliter datur persone mente capti, vel furiosi, datur invitus, ut in l. fin. §. fin. C. de cura, furiosus. Item, & curator generalis, qui datur principaliter negotiis, & secundario personae, de quo in l. si curatorem, C. de integ. restitu. mino. datur etiam invitus, l. fin. in princ. C. de administrat. tuto. ad litem tamen debet dari volens, & ex causa posset invitus dari, vide Bart. in l. qui habet, §. si pupillus, ff. de tutel.

(3) Ca estonce. Adde dist. §. item inviti, & l. qui habet, §. si pupillus, ff. de tut. & quomodo datur infanti

del moço, deuelo confirmar. (5) E aun dezimos, que el huerfano que ha Guardador, non le deuen dar otro. (6) Fuera ende, si aquel que lo tiene en guarda, fuessse ome de mal recabdo; (7) o tal, que ouiesse de veer tanto en lo suyo, (8) que non pudiesse alisar los bienes del huerfano; o si enfermasse, (9) o ouiesse de yr en romeria, o en otro grand camino. (10) Ca estonce, puedenle dar otro Guardador que lo guarde en lugar de aquel, a quien dizen en latin, Curator (11) fasta que el otro sea sano, o torne del camino do ouiesse ydo.

LEY XIII.

Quales son aquellos que non pueden ser Guardadores de otro,

Bispo, nin Monje, nin otro Religioso, non pue-

curator ad litem, vide Bald. de mili. vassa. quod contum. est, col. pen. & adde l. 1. C. qui per tuto. An autem pupillo carenti tutore possit dari curator ad litem? Vide Alexand. consulente quod sic, consil. 122. 1. vol. incipit videtur prima facie.

(4) En el testamento. Concordat cum §. sed curator. inst. de curato.

(5) Deuelo confirmar. Sed an confirmabitur, & si adultus, cui datus est a patre, nolit habere curatorem? Videtur quod non quia inviti adolecentes curatores non accipiunt praeterquam in litem inst. de cura. §. item inviti. In contrarium facit ista lex cum dicit, deuelo confirmar, & sic videtur necessitate inducere ex quo pater fecit ad commodum filii, & id constat iudici, & hujus opinionis fuit Odofr. prout refert Bald. in l. 1. ff. de confir. tuto. qui post Dyn. intelligit dist. §. item inviti, in curatoribus qui dantur a iudice, non de datis in testamento, & idem quod Odofr. tenet Joan. de Pla. in dist. §. item inviti, versic. adde praedictis, & licet Bal. ubi supra inclinet in contrarium sententiam, istud videtur tenendum: quia ista lex. paritatem hoc videtur decidere cum postquam posuit superius quod inviti adolecentes curatores non accipiunt subdit quod si curator datur in testamento debet confirmari, & bene conferunt ad hoc quae tradit Abb. dist. consil. 91. 1. vol. incipit postulato.

(6) Dar a otro. Concordat cum l. cum jure, C. qui per. tuto. & l. licet, C. in quib. casib. tutor. habent.

(7) De mal recabdo. Concordat cum l. pen. C. in quib. casib. tuto.

(8) Que ouiesse de veer tanto en lo suyo. Not. hoc quia vult, ut ob hanc causam excusetur tutor, & facit dist. l. pen. & l. 2. ejusd. tit. & l. 3.

(9) Enfermasse. Vide in §. item propter adversam valetudinem, insti. de excusa. tuto.

(10) Grand camino. Vide in l. 1. C. in quib. casib. tutor. habent.

(11) Curator. Videtur approbare opinionem Itiner. de qua in rub. C. in quib. casib. tut. hab. quae etiam fuit opi. Placen. ut dicit Azo. ibidem in summa. ipse tamen Azo. tenet, quod etiam tutor dari possit in illis casibus specialibus, & idem tenet Salic. in dist. rub. & in l. 1. illius tit. posset ergo judex ficere utrunque, vel tutorem, scilicet dare, vel curatorem, & erit utilis quod datur tutor, ut ibi dicit Azo. & finetur officium istius tutoris sublaro impedimento primi tutoris, vide per Salic. in dist. l. 1. & gloss. ibi.

LEY XIII.

Non potest esse tutor Episcopus, aut Religiosus, ne a divinis avocetur: sed Clericus saecularis etiam Sacerdos potest sanguinis preterito si intra quatuor menses venerit coram iudice tutelam recepturus. Item nec pupil-

puede ser Guardador (1) de huerfano: porque estos atales han de seruir a Dios en las Eglefias, e embargarse y a este feruicio por la guarda que ouiesse de fazer, en las personas, e en los bienes de los huerfanos. Mas los otros Clerigos seculares, (2) quier sean Millcantanos, o non, (3) bien pueden ser Guardadores de los sus parientes huerfanos, por razon del parentesco (4) que han con ellos. Pero deuen venir ante el Juez ordinario del lugar, fasta quatro meses, delque supieren que aquel su pariente mu-

Vide Leg. 49. tit. 6. p. 1.

pilli debitor, nisi sit testamentarius, nec ad Regis rationia obligatus, nec miles: dum extra in domum Regis occupatur servicio, vel alterius domini, nec alia invalidudine impeditus. Hoc dicit.

(1) Non puede ser guardador. Concordat cum authent. de sanctissimis Episcopis. §. Deo amabilis, colla. 9. neque dicitur hoc correctum per cap. pervenit, 86. dist. 8. licet gloss. ibi in finali opinione voluit contrarium, sed Archi. & Praepos. ibi tenent primam opinionem gloss. ut Episcopus etiam volens, non admittatur ad tutelam, vel curam aliquam, nisi essent tutela miserabilium personarum: cum alias non essent, qui bene, & tute ad tutelam praefici possent; in Monaco vero indistincte debet dicendum, ut in cap. qui vere, & in cap. Monachi, 16. quaest. 1.

(2) Clerigos seculares. Concordat cum authent. Presbyteros, C. de Episc. & Cler. & dist. authent. de sanctis Episc. de quo sumpta est, & adde l. 45. in fin. tit. 6. 2. partit.

(3) Missa cantanos, o non. Intellige de constitutis in facris: num alii etiam inviti coguntur, ut not. gloss. in dist. authent. Presbyteros.

(4) Por razon del parentesco. Testamentarij ergo neque dative non possunt, ut hic innuitur, & not. gloss. in dist. authent. de sanctis Episc. §. Deo amabilis, super verbo, interdicimus, & quando sunt legitimi, admittuntur volentes, non inviti, ut hic, & ibi habes.

(5) Debdores. Concordat cum authent. minoris, C. qui dar. tutor. poss. & cum corpore unde illa sumitur, & non appetit ista lex, an requiratur, quod sint debitores magna quantitate, vel parva: sed debet limitari, quia esset magna quantitas: non vero si parva: quia tunc posset esse tutor, secundum gloss. in authent. minoris, & in corpore, de quo sumitur, ubi dicit, quae sit parva, vel magna, iudicis arbitrio relinquendum, & illa gloss. approbatur per Bar. Angel. & Salic. ibi, & dixit illam notatu dignissimam additionator Abb. in cap. intellexo, de jurjur. & pro illa gloss. est text. & ibi notat Bar. in leg. si quis in pignore, §. sed & si quis, ff. de pign. actio. Bald. tamen ibi limitat dictum gloss. nisi ante delatam tutelam esset jam lis super debito: quia magnum videtur ex eo, quod sit de magna lis inter partes. Item limitat gloss. in dist. authent. in avia debitrice, vel creditrice, & est text. in authent. ad hoc, C. quando multi. tutel. fong. Item gloss. in corpore limitat in patre, & avo paterno, vel materno propter affectionem, quae suspicionem tollit, & tenent communiter Doctores. Item limitatur in filio, qui potest dari curator patri mente capti, vel furiosi, secundum Guillel. de Cum. in leg. cum eod. ff. de past. & Salic. in dist. authent. minoris, col. 1. ubi vide, quid si filii essent plures, in fratre tamen debitore non limitaretur: sed procedit sicut in extraneo: quia honor, & privilegium, quod lex concedit parentibus, non debetur fratribus? Text. not. in leg. 3. §. 1. ff. de lega. pass. tenet Guillel. ubi supra, Angel. & Salic. in dist. authent. minoris. Quid autem si filius tutoris esset debitor, vel creditor minoris, an repellatur patet a tutela? Bart. tangit, & non deccidit in dist. authent.

rio, e dexo fijos sin Guardador: e estonce deuen dezir ante el, de como ellos quieren ser Guardadores de los huerfanos, que queren fijos de aquel su pariente: e despues que esto ovieren fecho, pueden tomar los moços en su guarda, e alisar, e procurar los bienes de los. Otrofi, los que fuessen debdores (5) de los moços, non pueden ser Guardadores de ellos. Fuera ende, si los padres estableciesen en sus testamentos, (6) que los guardasen. Otrofi non podria ser Guardador de huerfanos, el que fuessse obli-

minoris, Angel. ibi decidit, quod si filius est emancipatus, vel in potestate, & ad eum non spectat usufructus: quod poterit esse tutor: secus autem si usufructus spectaret ad patrem: filius tamen bene potest esse tutor, licet pater sit debitor, vel creditor secundum eum; & quod hic dicit in debitoribus, idem dicit, si essent creditores, ut in dist. authent. & quia est eadem ratio ex eo, quod isti administratores habent penes se instrumenta: & de facili possent machinari aliquid in fraudem minoris, secundum Alber. & Salic. ibi, & habetur ista ratio in text. & gloss. in corpore, unde illa authent. sumitur cetera huic materiae congruentia, vide per gloss. & Doctores in dist. authent. minoris, & per Bar. in leg. 2. §. quiritur, ff. de curat. bon. dand. & Bald. in leg. 2. col. 1. C. quando sciscus, vel priva, & Bald. in leg. qui habet, §. si pupillus, ff. de tutel. & in leg. si quis sub conditione. fin. col. 6. de testam. tutel. & quod dicit Nicol. de Neapol. in leg. si pupillus, ff. de tutel. & ratio distra. & per Joan. Andr. in additio. ad Specul. tit. de tutor. §. generaliter, in addit. magna. Et de illo qui est implicatus cum fisco, an possit esse tutor, vel curator, vide leg. pen. & ibi Bart. ff. de confirmat. tutor. & per gloss. in leg. pen. C. ne tutor, vel curat. vestiga. condit. Et de debitor civitatis, an possit habere honores antequam solvat civitati? Vide leg. primam, & ibi Joan. de Plat. C. de debito. civita. lib. 11.

(6) En sus testamentos. Aprobat opinionem Marti de qua per gloss. in dist. authent. minoris, super parte de curatione, quam opinionem retulit Spec. tit. de tutore, §. generaliter, col. 4. ad fin. ubi Joan. Andr. in additio. refert hoc tenuisse Odofr. & dominum suum, & Guillel. de Suza, & Azo. in summa, C. qui dar. tutor. poss. versic. item creditor, idem tamen Azo. tenuit contrarium in summa super authent. ut hi qui obli. si perhib. habe. rei mino. contrarium tamen opinionem tenet Accursius in dist. authent. minoris, & in corpore unde sumitur, in §. fin. instit. de auro. tuto. & idem tenet Jacob. de Vellovis. & secundum istam opinionem consulit Dyn. dicens de hoc esse casum in corpore Guillel. de Cum. in dist. leg. cum eod. ff. de pac. distinguit, an testator sciebat illum esse debitorem, vel creditorem, & possit se fecus vero si ignorabat, & idem tenet Oldra. & etiam Bart. in dist. authent. minoris, & huic opinioni adherent Bald. Angel. & Salic. qui dicit in dist. authent. minoris, col. 3. vers. sed advertit, qualiter constabit de tali scientia, vel ignorantia: vult enim, quod hoc colligatur ex verbis testamenti: tu tene menti istam legem partitatum approbantem dictam opinionem Mart. bene tamen placet, quod limitatur dummodo pater notitiam debiti, vel crediti haberet: quia hoc est de mente huius leg. & ex ratione eorum, qui istam opinionem tenebant, neque exigerent, quod ex verbis testamenti de hoc contaretur sit est quod alias constat testatorem scivisse, est enim magna restrictio, quam in hoc dat Salic. & non bene fore fundatur, & limita etiam dispositionem huius leg. quando talis tutor, vel curator datus esset in testamento pro patre legitimum, & naturalem; secus si per naturalem tantum, vel per matrem, vel extraneum, aut patronum: quia tunc eget confir-